

4 Bestorming: kinderen aan de leiding

Spel- en werkvormen

Alle leeftijden

Ordering

Het is belangrijk dat er uitgesproken regels zijn tussen de leerkracht, de leider van de klas en de rest van de groep. De oefening is ontleend aan Franke-Gricksch (2006), die als docent veel heeft gewerkt met ordening. Haar aanpak is gebaseerd op de familieopstellingen van Hellinger.

Geef de kinderen/jongeren de opdracht om zonder te praten of een andere vorm van overleg op volgorde van leeftijd in een kring te gaan staan. Uiteindelijk zullen de oudste en de jongste dus naast elkaar komen te staan. Als iedereen staat, meldt elk kind om de beurt hoe oud hij of zij precies is. Er zal dus geconstateerd worden dat niet alle kinderen op de juiste plek staan. Dit mag besproken worden. Soms is het al interessant om te bespreken hoe het bijvoorbeeld komt dat iemand helemaal verkeerd stond.

Dan mag iedereen op de juiste plek gaan staan. Er kan dan ook gevraagd worden of de groepsleden iets van de leeftijdsverschillen merken. Deze oefening biedt daar een veilige vorm voor.

Voorbeeld:

Het komt weleens voor dat oudere kinderen een van de jongste kinderen in de groep duidelijk maken dat hij niet zo druk mag of hoeft te doen en dat hij niet bepaalt wat er gebeurt in de groep omdat hij een van de jongsten is. De oudere kinderen kunnen dan niet van een jonger kind accepteren dat hij de leiding neemt en willen dit kind op zijn plaats wijzen. Met andere woorden, dat zijn gedrag vanwege zijn positie in de groep niet wordt geaccepteerd.

Variaties

Dezelfde werkvorm kan worden gebruikt met andere eigenschappen, zoals lengte, huidskleur of het aantal Facebook-vrienden. Als de begeleider zelf ook meedoet, zal hij bij lengte of leeftijd waarschijnlijk wel aan de hoogste kant staan, maar bij andere onderwerpen lang niet altijd, bijvoorbeeld als het gaat om het aantal berichtjes dat per week mobiel wordt verstuurd. Vanuit al deze variaties kan leiderschap besproken worden, zowel dat van de begeleider als dat van de kinderen.

Basisschoolkinderen

Cijfers en letters maken

De begeleider kan de bestormingsfase enigszins begeleiden door de kinderen ruimte te geven hun rollen af te bakenen. Onderstaande oefening is daarvoor heel geschikt. De groepsdeelnemers ontdekken dat er verschillende rollen in de groep zijn. De rol die in deze oefening centraal staat, is die van de leider. De groepsleden worden zich ervan bewust wanneer ze wel of niet naar een leider luisteren en spreken uit wat volgens hen de kenmerken zijn van een goede leider. De potentiële leiders van de groep worden in

deze oefening dus 'onthuld'. De begeleider krijgt mogelijk inzicht in wie de verkenners zijn en wie de joker is. Zie hiervoor hoofdstuk 7 in het boek.

Werkwijze

Zorg voor voldoende ruimte en bedenk van tevoren welke kinderen de vragen als eersten beantwoorden. Laat de kinderen in een ruime kring op de grond zitten. Geef de kinderen de nummers 1, 2 of 3. Vertel dat straks de kinderen met nummer 1 midden in de kring komen en een opdracht krijgen die ze zonder praten moeten uitvoeren, en dat de kinderen met nummers 2 en 3 goed moeten kijken (ook zonder praten) wat er gebeurt omdat er na afloop over gepraat zal worden. De opdracht luidt: maak de hoofdletter A. Als iedereen weer in de kring zit, kan de oefening worden nabesproken aan de hand van de volgende vragen:

- Aan groep 2 en 3: Wat zag je bij groep 1 gebeuren? Hoe kwam de letter tot stand? Werden er non-verbale instructies gegeven? Zette iemand een kind bijvoorbeeld ergens anders neer?
- Aan groep 1: Hoe kwam de letter A tot stand? Had er iemand de leiding?

Als dit is afgerond, komt groep 2 in het midden staan en krijgt dezelfde instructie, maar nu met de opdracht: maak het cijfer 8. Groep 3 krijgt als laatste de opdracht: maak de hoofdletter C.

Stel na iedere ronde aan de groepen dezelfde vragen als in de eerste ronde.

Algemene nabespreking

Aan degenen die meewerkten met een leider kun je de vraag stellen: waarom deed je wat de leider aangaf? Probeer dan ook de kinderen te laten zeggen dat daardoor het groepsdoel, namelijk het maken van de letter A/cijfer 8/letter C, werd behaald. Je kunt daarnaast de volgende vragen stellen: Zou je altijd doen wat een leider zegt? Wat zou je niet doen? Heb je een leider nodig in een groepje? Wanneer is een leider een goede leider? (Van Engelen, 2007).

Jongeren

In de knoop

Laat iedereen in de kring staan en vervolgens een willekeurig aantal stappen naar voren doen zodat in feite iedereen door elkaar staat.

Zeg: steek je beide armen in de lucht en zoek met iedere hand een andere hand, zodat niemand een vrije hand heeft.

De opdracht luidt vervolgens om weer uit de knoop te komen, maar zonder elkaars handen los te laten.

Bespreek na afloop hoe dit proces is verlopen en wie op welke manier zijn bijdrage heeft geleverd: Wie nam de leiding? Wie volgde? Gingen mensen in discussie? En is iedereen tevreden met het proces en het resultaat?

Stoelendans

Het doel van deze oefening is tweeledig: enerzijds de deelnemers te tonen hoe een conflict kan worden omgebogen tot samenwerking en anderzijds te bevorderen dat ze zich richten op mogelijke verschillen in de interpretatie van instructies. De oefening zorgt voor actie en is geschikt als 'warming-up' bij het thema conflicthantering.

Materialen en werkomgeving

- Drie verschillende instructies (zie 'Instructies'), met van elk voldoende kopieën voor steeds een derde van het totale aantal deelnemers.
- Een lege ruimte, met evenveel stoelen als deelnemers.

Het aantal deelnemers is onbeperkt.

De drie instructies zijn:

Zet alle stoelen in een cirkel. Hiervoor krijg je 15 minuten.

Zet alle stoelen bij de deur. Hiervoor krijg je 15 minuten.

Zet alle stoelen bij het raam. Hiervoor krijg je 15 minuten.

Het probleem is ondanks de tegenstrijdige instructies niet onoplosbaar:

- 1 Alle stoelen in een cirkel zetten, tussen de deur en het raam.
- 2 De stoelen achtereenvolgens neerzetten in een cirkel, bij de deur en bij het raam.
- 3 Een deel van de instructie negeren door een derde van de stoelen in een cirkel, een derde bij het raam en een derde bij de deur te zetten.
- 4 De situatie herbenoemen, door twee vellen midden in de ruimte te hangen, met op het ene vel 'raam' en op het andere vel 'deur'.
- 5 De instructies compleet negeren of een ander creatief antwoord verzinnen.

De ervaring is dat deze oefening veel mogelijkheden biedt voor creatieve conflictoplossing. Groepen barsten vaak los in enorme activiteit, gebruiken geweld en slepen soms stoelen naar hun hoek, waar mensen zich wanhopig aan vastklampen. Als sommigen voorstellen te gaan samenwerken, gaan anderen door met het verzamelen en verdeiden van stoelen. Dit frustriert op zijn beurt de samenwerkers weer, die hun goede bedoelingen vergeten en zich weer in het strijdgewoel storten.

Het resultaat maakt voor de oefening niet uit. De analyse achteraf is gericht op alle aspecten van niet-agressieve conflicthantering. De strekking van de analyse is dat de opdracht alleen kan worden uitgevoerd door samen te werken, niet alleen met groepsgenoten met dezelfde opdracht, maar ook met de subgroepen die een andere opdracht hadden.

Uitvoering

De begeleider legt het doel van de oefening uit en verdeelt de instructies gelijkelijk over de deelnemers. Dan geeft de begeleider het startsein.

Nabespreking

Relevante vragen voor de nabespreking zijn:

- Wat waren je ervaringen bij het spelen van dit spel?
- Vond je dat je stoel van jou was?
- Hoe ging je om met mensen die iets anders wilden? Ging je samenwerken, overtuigen, argumenteren, ruziën, of heb je toegegeven?
- Als je anderen geconfronteerd hebt, hoe deed je dat dan?
- Hoe heb je de instructies opgevat? Waarom heb je ze zo geïnterpreteerd?
- Zag je ze als instructies die hoe dan ook, koste wat het kost en ongeacht wat anderen wilden, uitgevoerd moesten worden? Waarom?
- Als je deze opdracht nog eens zou uitvoeren, hoe zou je het dan aanpakken?
- Zie je verbanden tussen wat er hier gebeurde en werkelijke situaties?

Literatuur

Engelen, R. van (2007) *Grip op de groep*. JSWboek 36. Baarn: Boekdidact.

Franke-Gricksch, M. (2006) *Jij hoort bij ons. Systemisch denken en handelen voor ouders, leraren en leerlingen*. Groningen: Het Noorderlicht.